

A szilícium és vegyületei – emelt szint

A szilícium rácstípusa tetraéderes szerkezetű atomrács.	
A szilícium rácstípusát erős kovalens kötések tartják össze.	
A szilícium rácstípusában egy szilíciumatom négy másik szilíciumatommal kapcsolódik kovalens kötéssel.	
A szilícium rácstípusában a szilíciumatomok térbeli elrendeződése tetraéderes.	
A szilícium elektromos vezetőképességére jellemző, hogy félvezető.	
A szilícium szobahőmérsékleten kevésbé reakcióképes.	
A szilícium a halogéneknél magasabb hőmérsékleten reagál.	
A szilícium az oxigénnel magasabb hőmérsékleten reagál.	
A szilícium égése 600 °C-on (egyenlet)	$\text{Si} + \text{O}_2 \rightarrow \text{SiO}_2$
A szilícium vízzel és savakkal nem reagál.	
A szilícium forró lúgoldatban feloldódik/reakcióba lép a lúggal.	
A szilícium reakciója forró NaOH-oldattal (egyenlet)	$\text{Si} + 2 \text{NaOH} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Na}_2\text{SiO}_3 + 2 \text{H}_2$
A szilícium nátrium-hidroxiddal való reakciója során nátrium-szilikát és hidrogén képződik.	
A szilícium és nátrium-hidroxid reakciójában hidrogéngáz fejlődik.	
A szilícium a természetben nem fordul elő elemi állapotban.	
A szilícium a természetben vegyületek formájában található meg.	
A szilícium tömeg szerint az oxigén után a leggyakoribb elem a Földön.	
A szilícium ásványaira példa	kvarc, homok, agyagásványok
Az agyag nagy részét különböző fém-szilikátok alkotják, ezek mállásakor keletkeznek az agyagásványok.	
A szilícium egyik legfontosabb felhasználási területe az elektronika, félvezető áramköröket készítenek a segítségével például a számítógépek chipjeihez.	
A szilíciumot felhasználják oly módon is, hogy más fémekhez adják ötvözőanyagként , például a rozsdamentes acél is tartalmaz szilíciumot.	
A szilícium-dioxid (kvarc) rácstípusa tetraéderes szerkezetű atomrács.	

A szilícium-dioxid (kvarc) rácsában az atomok térbeli elrendeződése tetraéderez .	
Miért nem képes a szilícium molekulákat alkotni az oxigénnel, mint ahogy a szén képes rá?	A szilícium mérete nagyobb, elektronegativitása kisebb a szénénél. Így nem képes pí-kötéseket kialakítani az oxigénnel. A szilícium és oxigénatomok között erős szigma-kötések alakulnak ki.
A szilícium-dioxid rácsában egy szilíciumatom négy másik oxigénatommal kapcsolódik kovalens kötással, SiO₄ összetételű tetraéderek alakulnak ki.	
Habár a szilícium-dioxid kristályrácsát SiO ₄ összetételű tetraéderek alkotják, a szilícium- és oxigénatomok számaránya a rácsban 1:2 .	megjegyzés: ezt fejezi ki az SiO ₂ képlet
A kvarc átengedi az ultraibolya sugarakat.	
A kvarc színe , halmazállapota	színtelen, átlátszó szilárd anyag
A kvarc kis hőtágulású anyag.	megjegyzés: a kis hőtágulás azt jelenti, hogy a hőmérséklet növelése nem eredményez jelentős méretnövekedést
A szilícium-dioxid fizikailag nem, csak kémia ilag oldható.	megjegyzés: az atomrácsos anyagoknak fizikai oldószere nincs
A szilícium-dioxidot a savak közül egyedül a hidrogén-fluorid oldja fel.	
A szilícium-dioxid ömlesztése (összeolvasztása) szódával (egyenlet)	$\text{SiO}_2 + \text{Na}_2\text{CO}_3 = \text{Na}_2\text{SiO}_3 + \text{CO}_2$
A szilícium-dioxidot szódával ömlesztve nátrium-szilikátot (vízüveget) kapunk.	
A vízüveg kémiai neve	nátrium-szilikát
A vízüveg képlete	Na_2SiO_3
A szilícium-dioxid és a HF reakciója (üvegmaratás) (egyenlet)	$\text{SiO}_2 + 4 \text{HF} = \text{SiF}_4 + 2 \text{H}_2\text{O}$
A szilícium-dioxid az építkezéseknél nagy mennyiségben használt kavics és homok egyik fő összetevője.	
A szilícium-dioxid több féldrágakő és díszítőkö, például a hegyikristály, opálok, achátok alapanyaga.	
A szilícium-dioxid alapanyagú féldrágaköveket és díszítőköveket az ékszeripar használja fel.	
A szilícium-dioxidot felhasználják az üveggyártásban , például kvarcüveg készítésére.	megjegyzés: a kvarcüveg kizárólag szilícium-dioxidból készül, melyet megolvasztanak és gyorsan lehűtenek; az így kapott kvarcüveg hőálló
A kvarcot UV-áteresztő képessége miatt kvarclámpákban használják.	
A szilícium-dioxidot piezoelektromos tulajdonsága miatt felhasználják az óragyártásban , ezek a kvarcórák.	megjegyzés: a piezoelektromosság lényege, hogy elektromos feszültség hatására szabályosan változtatja térfogatát a kvarc

Az üveg fő alkotóelemei: kvarc, nátrium-karbonát és különféle fém-oxidok.	
Az üveggyártás során az alapanyagokat megolvasztják és az olvadékot gyorsan lehűtik , ez a kész üveg.	
Az üveg felhasználására példák	ablaküveg, palackok, használati tárgyak (szemüveg), laboratóriumi eszközök
Az üveg nem kristályos, hanem amorf anyag.	
Mivel az üveg nem kristályos állapotú, hanem amorf szilárd anyag, ezért nincs határozott olvadáspontja .	
Mivel az üveg amorf szilárd anyag, ezért melegítés hatására, megfelelően magas hőmérsékleten nem olvad, hanem lágyl .	
Az üveghez adagolt különböző hálózatmódosító fém-oxidok növelik az üveg fizikai és kémiai ellenállóképességét.	
A szilikon elemi összetétele szerint az alábbi négy elemből áll: Si, C, O, H	
A szilikonok alapszerkezetét a sziloxánkötés adja.	
A Si – O – Si kötések sziloxánkötéseknek nevezzük.	
A sziloxánkötés kovasavak hidroxilcsoportjaiból képződik vízkilépés közben.	
A sziloxánkötés váltakozó szilícium- és oxigénatomokból áll.	
A szilikonok olyan sziloxán-láncú vegyületek, melyekben a szilíciumatomok szabad vegyértékeit szénhidrogéncsoportok kötik le.	
A hosszú sziloxánkötést tartalmazó molekulákat szilikonzsír nak nevezzük, ezek szobahőmérsékleten szilárdak.	
A rövid sziloxánkötést tartalmazó molekulákat szilikonolaj nak nevezzük, ezek szobahőmérsékleten folyékonyak.	
A szilikonláncok összekapcsolásával, térhálósításával lehet előállítani szilikongumit .	
A szilikonok molekuláinak polaritása apoláris .	
A szilikonok tulajdonságai szélsőséges hőingadozás esetén is csak kis mértékben/alig változnak.	
A szilikonok víztaszítók (hidrofóbok), mert molekuláik apoláris .	

A szilikonok elektromos vezetés szempontjából szigetelők .	